

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 23.09.2021
Published /Yayınlanma 30.11.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Yavuzyiğit, S. & Uçan, R. (2021). İstanbul ilinde güvenli yaşam alanları ile ilgili araştırma: Üsküdar ilçesi örneği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(76), 2891-2895.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2820>

Sinan YAVUZYİĞİT

<https://orcid.org/0000-0003-3166-5921>

Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul / TÜRKİYE

Dr. Öğr. Üyesi Rüştü UÇAN

<https://orcid.org/0000-0003-2389-8231>

Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İş Sağlığı ve Güvenliği Bölümü, İstanbul / TÜRKİYE

İSTANBUL İLİNDE GÜVENLİ YAŞAM ALANLARI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMA: ÜSKÜDAR İLÇESİ ÖRNEĞİ

RESEARCH ON SAFE LIVING AREAS IN ISTANBUL PROVINCE: THE CASE OF USKUDAR DISTRICT

Issue/Sayı: 76

Volume/Cilt: 8

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Her geçen yıla oranla artan nüfus yoğunluğu canlıların yaşam alanlarını sınırlamaya ve beraberinde güvenlik sorunlarını da getirmiştir. Özellikle motorlu araç kullanımı ile artmasıyla da yaşanan park işgalleri yaya yollarının kullanımını engellemiş, düzensiz yapılaşmalara neden olmuştur. Bu nedenle toplumlar için daha yaşanılabilir ve sürdürülebilir alanlar oluşturmak için büyükşehirler de “kentsel dönüşüm” çalışmaları etkin rol oynamaktadır.

Bu çalışma ile kentlerde yaşanan güvenlik sorunlarına neden olan etkenler bir arada değerlendirilerek, Üsküdar ilçesinde yapılan saha araştırmaları ile çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik Sorunu, Kentsel Dönüşüm, Yaşam Alanları.

ABSTRACT

Increasing population density with each passing year has limited the habitats of living things and brought security problems. Especially with the increase of motor vehicles, parking occupations prevented the use of pedestrian roads and caused irregular structuring. For this reason, "urban transformation" studies play an active role in metropolitan cities in order to create more livable and sustainable areas for societies.

With this study, factors that cause security problems in cities were evaluated together and solution suggestions were presented with field researches conducted in Uskudar district.

Keywords: Security Problem, Urban Transformation, Living Spaces.

1. GİRİŞ

Batıya göç denildiğinde akla ilk gelen iller arasında yer alan İstanbul ilinde ki nüfus artışı dolaylı olarak kentin yaşam alanlarını da zorlamaktadır. Bu durum yerel yönetimlerin veya idari birimlerin kent içindeki tüm canlı yaşamının devamlılığını sürdürebileceği düzeyde temiz, sağlıklı alanlar sunmasına neden olmaktadır.

Toplumlar için daha yaşanılabilir ve sürdürülebilir alanlar oluşturmak için büyükşehirler de “kentsel dönüşüm” çalışmaları etkin rol oynamaktadır. Kentsel dönüşüm, bilinenin aksine sadece betonarme yapılarda güvenliğin sağlanmasıyla sınırlı değildir aksine, önceliği kent içerisinde ki tüm canlılara yeter miktarda güvenli yaşam alanları sunulması için sistemli çalışmalar bütünü olarak değerlendirilebilir. Örneğin, atık ya da artık maddelerin insan sağlığını etkilememesi için güvenli depolama alanlarının oluşturulması, kanalizasyon kapaklarının konumlarının değiştirilme çalışmaları veya elektrik direklerinin yer altına aktarılması gibi çalışmalarda kentsel dönüşüm olarak nitelendirilebilmektedir.

Jacobs (1961)'e göre ideal bir kentsel tasarımı sokak ya da mahalle içerisindeki insanların gereksinimlerini karşılamasına bağlamıştır. Barnet ve Noor (1974) ise kentsel tasarımları uzun vadeli planlamalar çerçevesinde bina vb. yapıların yenilenmesi anlayışından uzaklaştırarak, sistemli ve esnek kamusal alanlar oluşturulması olarak tanımlamıştır. Bentley (1985) ideal kentsel tasarımlarda zamanın etkilerini hapsedebilen, yaşamı kolaylaştıran ve görsel olarak uygun olan alanlar olması gerektiğini ileri sürmüştür.

Özellikle kentlerin hacmiyle orantısız şekilde artan nüfus etkisi kaçak yapılaşmalar, yetersiz donanım, plan dışı şehirleşme gibi güvenlik sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu araştırma çalışması ile İstanbul iline bağlı Üsküdar ilçesinde yapılan saha gezileriyle birlikte ilçe sınırları boyunca değerlendirmeler yapılmış ve ilçe içerisinde güvenli sürdürülebilir yaşam alanları için mevcut durumlar tespit edilirken, neler yapılması gerekir sorusuna cevap aranmıştır.

2. ŞEHİRLERDE YAŞANAN SORUNLAR

Büyükşehirlerde yaşanan belli başlı sorunlar; şehir içi trafik yoğunluğu, yayalar için ayrılan yürüme alanları, kazalara neden olabilen kanalizasyon kapakları, atıkların veya artıkların depolanması, ev veya işyerlerine iletilen elektrik dağıtımının neden olduğu tehlikeler ve betonarme yapılar olarak sıralanabilmektedir.

2.1. Trafik ve Yürüme Alanları

Hızlı ivme kazanan nüfus yoğunluğu dolaylı olarak motorlu taşıt kullanıcı sayısının da artmasında etkili olmuştur. Artan motorlu taşıt sayısı doğrudan şehir içi yolların sınırlarını zorlamakta ve artan trafik sorunlarına neden olmaktadır. Özellikle şehir içinde motorlu araçlar için ayrılan park ve yollar dışında kalan alanlar da araç kullanıcıları tarafından mecburiyet doğrultusunda işgal edilmesine yol açmıştır.

Büyükşehirlerde ikamet eden insanların güvenli ulaşım ve düzenli yaşam sürebilmesi için yapılan trafik iyileştirmelerinin süresi kısa vadeli olmuş, doğrusal trafik ve insan yükü artışı ile sistemsel olarak devam ettirilemediği görülmektedir (Karakuş, Özdemir & Turabi, 2011).

Trafik yoğunluğunun kontrolünde etkili olan sinyalizasyon sistemleri; güvenli ulaşımın sağlanmasında, taşıt yoğunluğu takibi, yol ve kavşakların kapasitelerinin ön görülebilir olmasında etkili olmaktadır. Böylece merkezi denetimlerle araç-yolcu trafiği kapasitesi belirlenen güzergâhlar da yapılan yatırımlar neticesinde azalan trafikte bekleme süreleri şehir içi hava kalitesinin artmasına imkân sağlayacaktır (Karakuş, Özdemir & Turabi, 2011).

Şehir içi trafiğini öteleyebilmek için yapılan kavşakların yayaların geçiş güzergâhlarında belirsizliğe neden olmuştur. Yapılan kavşak düzenlemeleri şehir içinde ki yayalar için yaşamı zorlaştırmasıyla beraber sorunların artmasına yol açmıştır (Akşam, 2006).

2.2. Alt Yapı Sorunları, Kanalizasyon, Atık ve Artıkların Depolanması

Türkiye 'de alt yapı çalışmaları Devlet Su İşleri (DSİ), İller Bankası, Belediyeler, İl Özel İdareleri gibi kurumlar tarafından yapılmaktadır. Büyükşehirlerde alt yapı hizmetleri; kentlerin potansiyellerine göre risklerin belirlenmesi ile gerçekleştirilmesi durumunda sağlıklı ve yaşanılabilir alanlar oluşturulmasına imkân sağlayacaktır (Tekeli, 1991).

Atık veya artık malzemelerin sızıntılarının olmayacak şekilde depolanma ve bertaraf edilmesi, kanalizasyon sorunlarını çözmeye yönelik doğru alanların oluşturulması, artan yağış miktarına bağlı olarak doğru drenaj yapılması ile alt yapı sorunlarının önüne geçilebilmektedir (Erdin, 2009; Görmez, 2001).

Atık veya artıkların niteliğine göre doğru depolanmaması veya bertaraf edilememesi ciddi çevre kirliliği boyutlarına neden olabilmektedir ve dolaylı olarak canlı sağlığını tehdit etmektedir. Bu nedenle şehir içinde insanların tüketim/üretim alışkanlıklarına göre atık ve artıkların toplanması, uzaklaştırılması, işlenmesi gibi aşamaların bir bütün olarak planlanması gerekmektedir (Tchobanoglous, Eliassen & Theisen, 1977). Sağlıklı yaşam ve sürdürülebilir atık yönetim sistemlerinin oluşturulması canlı sağlığını korumayı hedefleyen maksimum koruma politikaları geliştirilmesi, sürekli iyileştirmelerin hedeflenmesi gerekmektedir.

Şehirlerde yaşanan en büyük atık yönetimi sorunları belediye hizmetleri ile taşınan; çöp depo sahalarında bertaraf edilebilen, geri dönüştürülebilir, kompostlaştırılabilen atıklardır. Bu atıkların çöp kamyonları ile taşınarak alanlara aktarılıyor olması, çevre de kötü kokular oluşmasına, atıkların taşınma

esnasında dağılmasına ve toplanma alanlarında görüntü kirliliğine yol açmaktadır. Çözüm olarak yer altına gömülen çöp toplama alanları ile depo sahalarına yer altı tüp geçitlerle taşınması sağlanan sistemlerin oluşturulmasıyla konteynerlar için ayrılan alanlarda canlılara aktarılmış olacaktır.

2.3. Elektrik Tehlikeleri

Elektrik dağıtımını çoğunlukla havai hatlarla sağlanarak elektrik direkleri desteği ile sağlanmaktadır. Motorlu taşıtların park etme ihtiyacından dolayı kısıtlanan yaya trafiği ek olarak elektrik dağıtım direkleri nedeniyle de zorlanmaktadır. Ek olarak bu dağıtım hatları, yaya trafiğini etkilemesinin dışında olumsuz hava şartlarında ölümcül tehlikelere zemin hazırlamaktadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurularak yer altına alınan dağıtım kabloları sorunların çözülmesine imkân sağlamaktadır. Fakat yer altına aktarılması için yapılan kazı çalışmaları günlük hayatın akışını trafik gibi olumsuz etkilemektedir. Bu açıdan bakıldığında kentsel tasarımların optimal şekilde uzun ölçekli planlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

2.4. Yapılar

Kent estetiği, günümüzde karşımıza çıkan en büyük sorun olarak çıkmaktadır. Büyükşehirler de şehrin görünümünü güzelleştirirken, insanlar için yaşanabilir ortam birbiriyle entegre şekilde sağlanmalıdır.

Yapılarda görüntü kirliliğine yol açan donanımların (uydu ve antenler, klima motorları, tanıtım afişleri veya tabelaları) hem estetik görünüşü desteklemesi hem de güvenliği tehdit etmeyecek şekilde kurulması gerekmektedir.

Eski yapılarda tasarlanan döner merdivenlerin oluşturduğu boşluklar; çocuklar, yaşlılar ve engelliler için düşme tehlikesi oluşturmaktadır. Aynı zamanda standart merdivene kıyasla daha fazla hacim kaplayarak yaşam alanının daralmasına neden olmaktadır. Mücbir sebepler dışında inşa edilen döner merdivenlerin oluşturduğu boşlukların neden olacağı tehlikeler göz önünde tutularak yapının inşa yaşına bağlı kalmadan kapatılması gerekmektedir.

Yapılarda gerçekleştirilen her türlü yıkım veya inşa işlerinde meydana gelen atıkların canlıların sağlığını tehdit etmeyecek şekilde kontrol altında tutulması gerekmektedir. Ek olarak ilgili belediyeler tarafından denetlenmesi güvenli yaşam alanlarının devamlılığı için önem arz etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma yapılaşma tarihi en eski ilçelerden biri olması nedeniyle İstanbul iline bağlı Üsküdar'da gerçekleştirilmiştir. Araştırma da alan analizi yöntemi kullanılarak, ilçe sınırları içerisinde canlı yaşamını olumsuz etkileyebilecek durumlar haftanın farklı gün ve saatlerinde gözlemlenmiş ve çıkarımlar yapılmıştır.

4. BULGULAR

Üsküdar ilçesinde özellikle yerleşim halkının yaşam tarzının değişimleri, fiziksel değişimler kent estetiğinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Zamana karşı çözülemeyen trafik ve insan yoğunluğu, yaya yolları üzerinde yerleşik esnaf tarafından genişletilen kullanım alanları ve tanıtım tabelaları önemli görüntü kirliliğine neden olmakla beraber canlı yaşam alanını kısıtlamaktadır.

Yapılan saha gezisi neticesinde ilçede yaşam alanını sınırlandıran etkenler sıralanmıştır.

4.1. Rastgele Konumlandırılan Baz İstasyonları

İnsan sağlığı üzerindeki olumsuz etkileri azımsanmayacak boyutta olan baz istasyonları özellikle ilçenin insan trafiğinin en yoğun olduğu alanlarda konumlandırıldığı saptanmıştır. Çerezci ve Şeker'in (2011) yaptığı araştırma çalışmasında baz istasyonlarının insan trafiğinin fazla olduğu alanlarda minimum 300 metre uzağında bulunması gerektiğini tespit etmişlerdir.

Avrupa'da elektromanyetik kirlilik limitlerini belirleme çalışmaları "International Conference on Nanotechnology, Electrosonics and Photonics" adlı kurum tarafından yapılmaktadır (Çerezci & Şeker, 2014). Bu kurum tarafından yapılan araştırma sonucunda 28 voltmetre en üst limit değer olarak belirlenmiştir (Çerezci, Kartal, Pala & Türkkkan, 2012).

Çamlıca bölgesinde yapılan elektromanyetik ölçümlerin ortalamasının maruziyet sınır değerlerinin üstünde kaldığı ve her geçen yıl artan istasyon sayıları düşünüldüğünde maruziyet etkisinin hiç azalmadığından bahsetmek doğru olacaktır.

4.2. Bina Dış Yüzeylerindeki Donanımlar

İlçe genelinde bulunan betonarme yapıların inşa tarihinin eski olması özellikle bina dış yüzeyine takılan anten, klima aparatları gibi donanımların montajından emin olunsa dahi tehlike unsuru olmaktadır. Özellikle zamanla periyodik kontrollerin düzenli yapılmaması ölümle sonuçlanacak kazalara neden olacağından söz etmek mümkündür.

Bölgenin tarihi yapısı düşünüldüğünde ise reklam amaçlı asılan tabela veya afişlerin rahatsız edici boyutta olduğu tespit edilmiştir ve kentin estetik yapısına uygun olmadığı kanaatine varılmıştır.

4.3. Elektrik Direkleri ve Kutuları

Şehir bazında bakıldığında çok fazla denk gelinebilecek olan elektrik kutuları, dağıtım direkleri tüm canlılar için bir tehdit unsuru olmaktadır. Günümüz koşullarında durum değerlendirildiğinde 2012 yılı sonrasında çıkan iş sağlığı ve güvenliği kanunu kapsamına göre de elektrik kutularının uygun olmadığından bahsetmek mümkündür. Dağıtım direklerinden sarkan elektrik kabloları hem çevre halkı için hem de yerleşik halk için sorun teşkil etmektedir.

Ölümle sonuçlanabilecek kazalara neden olabilen elektrik tehlikelerinin ortadan kaldırılması için tüm dağıtım hatlarının veya dağıtım noktalarının yer altına alınarak konumlandırılması çok yönlü olumlu etki sağlayacaktır.

4.4. Rögar Kapakları ve Zemin Boşlukları

Yürüyüş zemini ile seviye farkı bulunan rögar kapakları yayalar için düşme tehlikesine neden olabileceği gibi engelli insanların için daha ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Özellikle çevre düzeni bozulmuş olan kanalizasyon kapakları, yeterli aydınlatmanın sağlanmaması durumunda akşam saatlerinde ölümle sonuçlanabilecek kazalara neden olmaktadır. Mümkün olduğu kadar yaya yolu veya araç trafiği güzergahında konumlandırılmaması gereken rögar kapakları; mümkün olmayan durumlarda yürüyüş yoluna dik olarak yerleştirilmeli ya da ızgara boşlukları maksimum 13 mm. aralığında olmalıdır.

4.5. Düzensiz Araç Parkları ve Tehlikeli Çıkıntılar

İstanbul ili genelinde insan ve araç yoğunluğunun fazla olduğu şehirler arasında yer almaktadır. Dolaylı olarak Üsküdar ilçesi gerek jeolojik konumu nedeniyle yerli/yabancı turistlerin sirkülasyonunun fazla olması nedeniyle bu yoğunluk diğer ilçelere kıyasla fazla olan yerleşim alanıdır. Mevcut otopark kapasitesinin ihtiyacı karşılamaması nedeniyle yayalara ayrılan alanlar sürücüler tarafından araç parkı olarak işgal edilmesine yol açmıştır. Aynı zamanda ilçe de yaşayan engelli vatandaşlarımız içinde yaşam alanlarının sınırlandırılmasına, erişebilirliklerinin kısıtlanmasına neden olmaktadır. Gelişi güzel araç parkları olağan trafik yoğunluğunu arttıran diğer bir etken olarakta rol oynamaktadır. Farklı bir açıdan bakılacak olursa eski bir mimariye sahip olması nedeniyle Üsküdar'da yaşanacak acil durumlarda gerekli ekiplerin geçişine de engel olmaktadır.

Kaldırım ve yollardaki direk gibi materyallerin kaldırılması sonucu arta kalan ürünler (çivi, çengel ve askı gibi) yayaların geçişini engelleyecek boyutlara ulaştığı görülmektedir. Kısaca, kaldırımların düzensiz ve güvensiz olması başta engelli insanlar olmak üzere tüm insanlar için konforlu hareket etmesini desteklememektedir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak, halkın yaşam alanlarının sınırlandırılmaması ve güvenliğinin sağlanmasıyla ilgili sorumluların saha denetimleri arttırılmalıdır. Kentsel donatılar konumlandırılırken; ilçenin maksimum yük-yolcu trafiği, araç yoğunluğu ve çevre etkileri birlikte değerlendirilmelidir. Kentsel dönüşümlerin planlamalarının aslında uzun ömürlü zaman ve insan kriteri bir arada yapılması gerekmektedir. Özellikle canlı yaşam alanlarını sınırlandıran düzensiz araç parkları için çözümler üretilmeli, neden olunması durumunda cezai yaptırımlar ile sonuçlandırılmalıdır. Otoparkların alt yapıları teknolojik sistemler yardımıyla kapasiteleri arttırılırken; kâr amacından uzaklaşarak toplum sağlığı ve refahı öncelikli olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Elektromanyetik alanlara maruziyet ile ilgili farkındalık oluşturulmalı ve günlük yaşantıyla birlikte çevresel etkilerin sonuçları konusunda eğitimler düzenlenmelidir. En önemlisi baz istasyonlarının kurulum yerlerine kısıtlamalar getirilmeli ve mahalle muhtarlıkları ile yerleşim halkının görüşleri alınarak gerekli onay verilmelidir.

Bu çalışma ile ortaya konan gözlemler, literatür araştırmaları ile desteklenmiş ve büyükşehirlerde en sık görülen kentsel güvenlik sorunlarına bir bakış açısı kazandırılması istenmiştir. Diğer yandan kentsel dönüşüm çalışmalarının sadece binaların yenilenmesi odaklı olmaması gerektiği ek olarak trafik, atık veya artık yönetimi, insan yoğunluğu, erişilebilirlik gibi kriterlerin bir arada değerlendirmesiyle yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

6. ÇIKAR ATIşMASI

Bu makale 489956 numaralı yayınlanmış yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

- Akşam (2006). <http://v3.arkitera.com/h6688-ken-ici-trafik-sorunu.html> Erişim tarihi: 27.10.2017
- Bentley, I. (1985). *Responsive Environment, a Manual for Designers*, Oxford: Butterworth Architecture. (pp. 85-95).
- Barnet, F. R. & Noor, M.K. (1974). *The etching of carbon fibres to show structure. In Plastics Institute, International Conference on Carbon Fibres, Their Place in Modern Technology*, London, England.
- erezci, O., Kartal, Z., Pala, K. & Türkkan, A. (2012). *Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri*. Bursa: Nilüfer Belediyesi.
- erezci, O., şeker, S. & Pala, K. (2011). İlköğretim ve Ana Okullarında Dış Kaynaklı Elektromanyetik Alan Maruziyetinin Niteliksel Analizi. *Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu Panel ve Bildiriler*, 7 – 8 Ekim 2011. (p.196-199.)
- erezci, O. & şeker, S. (2014). Baz İstasyonları Nerelerde ve Nasıl Kurulmalıdır? *Elektrik- Elektronik-Bilgisayar ve Biyomedikal Mühendisliği Sempozyumu*, 27-29 Kasım 2014.
- Erdin, H. E. (2009). *şehirsel Yerleşmelerde Teknik Altyapı Projelerinin Ortak Eşgüdümsel Niteliklerinin Belirlenmesi Örnek Alan: Tire Belediyesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Görmez, K. (2001). Büyük Kentlerde Kent Planlaması ve Bazı Sorunlar. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, (2), 133-140.
- Jacobs, J. (1961). *The Death and Life of Great American Cities*. *Current Urban Studies*, 3(4), 2015
- Karakuş, H. H., Özdemir, T. & Turabi, A. (2011). Kentsel alanlarda gayrimenkul değerlemesi ve Balıkesir il merkezinde bölgesel kapitalizasyon oranlarının belirlenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 112-119.
- Tchobanoglous, G., Eliassen, R. & Theisen, H. (1977). *Solid wastes; engineering principles and management issues*. McGraw-Hill.
- Tekeli, İ. (1991). Kent planlaması konuşmaları. TMMOB Mimarlar Odası.